

УДК 343.132:343.35

Олександр Юріков, доктор філософії, старший викладач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

Oleksandr Yurikov, Ph.D in Law, Senior Lecturer of Criminal Law Department of the National
Academy of Internal Affairs

<https://orcid.org/0000-0002-6900-6887>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

PECULIARITIES OF THE SEARCH DURING THE INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES IN THE FIELD OF OFFICIAL ACTIVITY AND PROFESSIONAL ACTIVITIES IN THE ACTIVITY

Combating criminal offenses in the sphere of official activity and professional activity related to the provision of public services is a necessary component of ensuring national security, sustainable development of democratic principles in Ukraine, as well as economic and social well-being of citizens. Counteraction to these offenses is impossible without the implementation of criminal proceedings on the facts of their commission. The effectiveness and efficiency of pre-trial investigation and trial largely depends on the quality of the materials collected during the investigative (investigative) and covert investigative (investigative) actions. A search is one of the most important and necessary investigative (search) actions in the investigation of criminal offenses in the field of official activities and professional activities related to the provision of public services. A search is a sudden investigative action. The suddenness of the search is of great organizational and psychological importance. Unexpected conduct makes it possible to identify and seize in full all the necessary items and documents, as well as it causes nervous and psychological stress in those who are searched, which leads to confusion of these people.

Keywords: pre-trial investigation, investigative action, search, official activity, professional activity.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1]. Проте в нашій державі щорічно збільшується кількість кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Це впливає на соціально-економічний розвиток дер-

жави, а також на довіру до органів влади з боку населення. Тому протидія цим кримінальним правопорушенням є необхідною складовою забезпечення національної безпеки, сталого розвитку демократичних принципів в Україні, а також економічного та соціального добробуту громадян. Протидія зазначеним правопорушенням неможлива без здійснення кримінального провадження за фактами їх вчинення. Ефективність і результативність досудового розслідування та судового розгляду здебільшого залежить від якості зібраних матеріалів під час проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Послідовність проведення слідчих дій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, їх терміновість і зміст переважно залежать від: 1) виду кримінального правопорушення, що розслідують; 2) криміналістичної ситуації; 3) обізнаності особи, яка здійснює досудове розслідування, щодо джерел одержання доказової інформації та їх достовірності; 4) змісту матеріалів, які вже отримані під час кримінального провадження; 5) відомостей, які слідчі дії або оперативно-розшукові заходи не проведено та з яких причин; 6) відомостей про потерпілих, свідків, підозрюваних і характеру їхньої поведінки під час досудового розслідування; 7) наявності можливостей, часу, сил і засобів для результативного проведення певної слідчої дії.

Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) України передбачає низку слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, проте однією з найважливіших і необхідних під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, є обшук. Процесуальний порядок проведення обшуку передбачений ст. 234–236 КПК України.

Обшук проводять з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування зняття кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [2]. Обшук також сприяє забезпеченню відшкодування завданої шкоди потерпілому, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої спеціальної конфіскації чи конфіскації майна як покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи.

Підготовка до обшуку під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, охоплює: 1) збирання та аналіз необхідної інформації, яка характеризує особу, яку необхідно обшукати (займана посада; напрямки роботи підприємства, установи, організації; навички, звички, розпорядок дня службової особи, дружні та професійні зв'язки; «можливості» особи в силу займаної посади); 2) місце проведення обшуку (адреса, план приміщення чи території); 3) особливості розшукуваних предметів або документів (найменування, зміст, кількість, форма, характерні риси, найбільш вірогідні місця їх знаходження, можливі прийоми маскування); 4) розроблення тактики проведення обшуку (вибір часу і способу проникнення до приміщення чи на територію, де необхідно провести обшук; визначення кола учасників обшуку; розподіл обов'язків та інструктаж; забезпечення охорони місця проведення обшуку та відшуканих документів і предметів, підготовка транспортних засобів тощо); 5) забезпечення групи науково-технічними засобами з урахуванням специфіки об'єкта обшуку, особи, яку необхідно обшукати, та інших обставин.

Більшість обшуків проводять з метою відшукування та вилучення наступних предметів і документів: 1) службових документів, які можуть свідчити про усвідомлення службовою особою порядку здійснення нею службових, владних повноважень, – розписок про отримання грошових коштів, записок, листів, у яких йдеться про службову діяльність, або інформація, яка прямо вказує на вчинення досліджуваної категорії кримінальних правопорушень; 2) особистих записників і носіїв електронної інформації, оргтехніки; 3) грошових коштів, інших матеріальних активів і цінностей (прикраси, дорогоцінні метали чи каміння). *Під час проведення обшуку в неслужбових приміщеннях слід акцентувати увагу на наявності службової документації, печаток, бланків, які також необхідно вилучати.*

Під час проведення обшуку можуть бути знайдені інші предмети чи документи, які: 1) не тільки мають доказове значення, але й свідчать про вчинення інших кримінальних правопорушень; 2) не мають безпосереднього відношення до вчиненого суспільно небезпечного діяння, але характеризують особу, яку обшуковують, та особливості його професійної діяльності.

Характер первинної інформації про кримінальне правопорушення, а також її повнота та зміст обумовлюють час проведення обшуку. Оскільки обшук є раптовою слідчою (розшуковою) дією, його слід проводити негайно відразу ж після початку кримінального провадження. Раптовість проведення обшуку має й важливе психологічне значення. Несподіваний початок цієї слідчої дії викликає нервово-психологічне напруження в тих, кого обшуковують. Уповноважена особа, яка проводить обшук, повинна ефективно використати розгубленість і відповідний психологічний стан цих осіб. Обшук доцільно проводити після допиту свідків, які можуть надати важливу для формування тактики обшуку інформацію, за умови, що це не зашкодить досудовому розслідуванню.

У ситуаціях коли досудове розслідування починають на підставі офіційних звернень контролюючих органів (наприклад, акта документальної перевірки) або засобів масової інформації [3, с. 191], фактор раптовості для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, незначний. У таких випадках вона готується до обшуку, приховує документи, предмети, цінності в родичів, знайомих, співучасників, в інших місцях. Слід акцентувати увагу, що після проведення первинних обшуків, особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, повертає частину або усі передані на зберігання предмети і документи. Для вирішення цього питання є щонайменше два варіанти: 1) проводити комплекс одночасних обшуків у різних осіб та місцях; 2) після проведення первинного обшуку в одному місці чи особи слід провести повторний обшук.

До проведення обшуку доцільно залучати спеціалістів допомога яких може виражатись у консультуванні особи, яка проводить обшук, щодо: 1) службової документації, бухгалтерської та іншої звітності, можливих місцях їх знаходження; 2) отримання закодованої інформації з комп'ютерів та інших носіїв електронної інформації; 3) застосування спеціальної техніки, використання пошукових приладів для виявлення специфічних слідів кримінально протиправної діяльності службової особи або представника влади.

З огляду на викладене вище, можна дійти висновку, що обшук є однією з найважливіших і необхідних слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Обшук – це раптова слідча (розшукова) дія. Раптовість проведення обшуку має важливе організаційне та психологічне значення. Несподіване його проведення дає змогу виявити та вилучити у повному обсязі всі необхідні предмети і документи, а також це викликає нервово-психологічне напруження в тих, кого обшуковують, що призводить до розгубленості цих осіб.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Юріков О. О. Використання допомоги ЗМІ та громадськості при розслідуванні зайняття гральним бізнесом. Юридична наука як правова основа інноваційного розвитку України : матеріали підсумк. наук.-теорет. конф. (Київ, 13 квіт. 2017 р.) : у 2 ч. Київ, 2017. Ч. 1. С. 190–192.